

Vi følger den almindelige familie på Nørrebro

Skolen var et frygteligt indslag i dagligdagen. Undervisningen var kønsopdelt. BZ og Røde Rose blev født på Nørrebro. Beboerne ønskede medindflydelse på den håbløse sanering. Forældrene får at vide, at deres børn bliver født kompetent, og ikke skal opdrages. De skal endda sættes på potte i 7 – 8 måneders alderen.

Gik på lokum sammen

Om vinteren dampede hestepærerne på de brostens – belagte gader. Natmændene rumsterede ved at fjerne de menneskelige efterladenskaber fra bunden af retiraderne.

Man lavede mad på uhåndterlige brændekomfurer og vaskede det skidne tøj i kogekældre. Havde man ikke adgang til et sådant, foregik det i det lille køkken.

Børnene på Nørrebro var dengang halvsultne. De frøs og havde et skrantende helbred. Hvert tredje barn arbejdede ude, ofte mange timer om dagen.

Små piger stod op tidlig om morgenen for at hjælpe mor med at gå ud med aviser. De fattige sov sammen. Dragekister, skuffer, kommodeskuffer og pjaltekasser blev taget i anvendelse. Ofte havde man kun en aflagt frakke over sig.

Man kendte ikke til privatliv. Man sov sammen, spiste sammen og gik på lokum sammen med dem, der var en del af husholdningen.

Startede dagen med spegesild

Man startede dagen med øllebrød, spegesild eller rugbrøds humpler med fedt på. Drengene blev sendt ud for at finde brænde. Pigerne hjalp mor med de mindste og huslige pligter. De største gik i skole, eller skulkede fordi de var nødt til at arbejde.

Når man sad ved bordet måtte man ikke levne noget som helst. Snakke, det måtte man i hvert fald ikke.

Rabarberdrengen blev sparket af sin fulde far, og også i skolen fik han prygl. Dette resulterede i et glødende had til over – og ordensmagten. Det betød, at allerede dengang overfaldt Rabarber – drengene uniformerede betjente.

Skolen – en kronisk krigstilstand

Skolen var et frygtet indslag i hverdagen. Man fik med spanskkrøret for den mindste forseelse. Der var også gode undtagelser på Nørrebro. Men dygtige lærerkræfter kunne ikke erstatte mætte, varme eller styrke sultne, forfrosne eller overtrætte børn.

I skolen hørte prygl til dagens orden. Slag, hug, stryg og prygl på ryggen. Seks timer om dagen og seks dage om ugen.

Ja skolen var en virkelig udfordring for Nørrebro – børnene. De ti bud skulle man kunne uden ad, og også forklare betydningen. Men det var det nok de færreste børn på stenbroen, der kunne.

Martin Andersen Nexø der også havde sin gang på Nørrebro, betragtede skolen som en kronisk krigstilstand.

På Nørrebro var undervisningen stærk kønsopdelt. Også i skolegården var kønsopdelingen håndhævet.

Revselsesretten blev indført i 1685 i Christian den Femtes Lov:

"Husbond må revse sine Børn og Tyende med Kæp og Vand og ej med Våben".
Denne ret forsvandt først i 1986, og blev i rigelig form praktiseret på Nørrebro.

Et gebis i konfirmationsgave

Dengang var der på Nørrebro ikke noget der hed børn – og voksen mad. Bevares maden blev skåret ud og det blev dyppet i varm mælk eller øl. Og så skete det da også, at der blev lavet vælling til de allermindste.

Tygget rugbrød og sukker mad lagde man i en åben lærredsklud. Den blev brugt som sutteklud. Ikke underligt, at børnenes tænder efterhånden blev ødelagt. Et gebis i konfirmationsgave var ikke ualmindeligt.

Hver 4. barn dør af madforgiftning

Ikke bare befolkningens dårlige vaner eller manglende kendskab til smittefare gjorde indtagelse af føde til en farlig affære. Man havde hverken køleskab eller fryser. Det var svært at holde madvarer som rå fisk eller råt kød friske i mere end to dage. Bakterierne florerede i uforarbejdede kød og den halvlunkne mælk.

Tænk i perioden 1900 – 1904 døde hvert fjerde barn af maveforgiftning.

Almindelige mennesker gik med det samme tøj i dage og uger. Det skete også at tjenestepiger på Nørrebrogade overtog herreskabets undertøj og gik i det et stykke tid, inden det blev sendt til vask.

Emma Gad giver råd

Det var nok ikke mange beboere på Nørrebro, der så det værk der udkom i 1903 og som var redigeret af ingen mindre end Emma Gad. Det hed Vort Hjem:

"Lige så Vigtig for vor Sundhed er også at holde vor Person ren. Vor sædvanlige vask af Ansigt og Hænder én a to gange ugentlig af Hals og Fødder er i den Henseende Langt fra tilstrækkelig. Hudens hele Overflade må mindst en Gang ugentlig undgaa en Grundig Renselse for at befries for alt det Støv og Smuds, der udefra er tilført den gennem Klæderne og for det Fedt og Sved, den har udskilt".

I samme stil kom der i 1909 også en fagbog, der hed Barnet. Men den bog har sikkert heller ikke været en bestseller hos boghandlerne på Nørrebro:

"Undertøjet må skiftes nogenlunde hyppig. Hvor hyppig afhænger af Årstiden og navnlig af om Barnet ved Leg eller Idræt har svedt. Mindst i hvert Fald én Gang om Ugen".

Rotterne løb mellem benene

Toiletter var det ikke noget, der hed. Der var lokummer i gården. Såkaldte retirader.

Her løb rotterne mellem benene på børnene. Lugten af lort og urin steg op fra skide hullerne og gjorde et lokumsbesøg til en helt igennem ulækker affære.

Jo kendskab til bakterier var ikke forbeholdt beboerne på Nørrebro. Det var kun forbeholdt de få, der studerede medicin. Og ordentlig lægebehandling var kun forbeholdt de privilegerede.

Det var ikke ualmindeligt, at nyfødte børn blev afleveret på trappesten. Børnene blev afleveret hos plejeforældre, men det var ikke altid til børnenes fordel.

Banemord var almindelig

I 1911 blev en plejemor idømt 14 års fængsel, fordi hun havde slået hendes 11 årige plejedatter ihjel med et spanskrør. Det var dog fuldt lovligt at banke sine børn dengang.

Barnemord var også almindeligt. Hvis drabet skete lige efter fødslen så retssystemet med milde øjne på det. Man kunne slippe med 2 år.

På Nørrebro var det Dagmar Overbye, eller barnemorderen fra Jægersborggade. Hun myrdede en del småbørn og tjente penge på det. En del af disse mord foregik i Jægersborggade og på Assistens Kirkegaard. Feriekolonier var populære. Det var rift om pladserne. Disse rekreationsophold startede første gang i 1850'erne. Opskriften var mad, sol og frisk luft.

Mange Nørrebro – børn kom ud deres slum og fik en oplevelse ude på landet.

Fabriksloven

I 1914 udgjorde kvinderne 40 pct. af arbejdsstyrken. Men også børnene bidrog til husholdningen. Først i 1901 fik man reguleret fabriksloven. Da blev der forbud mod at børn under 12 år måtte arbejde i industrien.

For dem over 12 år måtte arbejdsdagen maksimalt være 6 ½ time.

Mange mødte slet ikke op til undervisning. De skulle tjene penge til familien. Undersøgelser viste, at piger i 13 års alderen havde 51 pct. fraværd.

Lusetanter

På byens friskoler blev der ansat lusetanter. Men pigerne nægtede at samarbejde. De skreg, når lusene skulle fjernes. Det gjorde ondt og det stads man brugte, var ildelugtende. Drengene havde det lidt lettere. De fleste af dem var karseklippet.

Legetøj til Nørrebro

Nørrebro – børnenes legetøj var for det meste hjemmelavet. Det fabriksfremstillede legetøj var forbeholdt de rige folks børn. Men det hjalp da Penny Toys kom til Nørrebro. Det var billigt legetøj i blik.

Dengang fik man en god ide. Indsatte blev sat til at fabrikere kvalitetslegetøj i træ. Flyvemaskiner, pakhuse, mælke biler, lokomotiver, bondegårde og dyr fandt pludselig vej til Nørrebro.

De bedre stillede børn på Nørrebrogade fik komplicerede byggesæt som engelske Meccano og danske Tekno. Pigerne fik nipsenåle og trillebånd samt dukkehuse.

Tinsoldater kom til at slås med indianer og riddere.

Stor dødelighed blandt børn

Landets første børnehospital blev oprettet for private midler i Rigensgade. Senere blev børnene flyttet til Dronning Louises Hospital i Farimagsgade.

Børn med smitsomme sygdomme blev helt isoleret. Det var nok ikke den mest smarte løsning, når de ikke engang måtte se deres forældre.

En stor dødelighed havde børn af enlige forældre. Hele 60 pct. af børnene døde inden de var nået fem år.

Giv ikke børnene kælenavne

I 1918 kom Emma Gads Takt og Tone. Hun skrev blandt andet om børnene:

"Man skal ikke tro, at de trænger til Føde i nattens Løb, og man skal rolig lade dem skringe i et par Nætter, så er det forbi....."

Ak ja, samme Emma Gad skrev endvidere:

"Giv ikke Deres små Børn Kælenavne. Livet igennem skal de ikke gå rundt og hedde Bips, Misse, Tulle, Tut og hvad man nu kunne finde på".

Det var også i 1918 landet blev ramt af Den Spanske Syge. 12.000 døde, heraf mange børn.

Folkekøkken

Fra 1911 til 1921 voksede Københavns indbyggertal med 120.000 til ca. 670.000. På Nørrebro var der efterhånden trængsel.

En arbejder tjente typisk 80 kr. om måneden. Det svarede til prisen på en ny cykel.

På Nørrebro spiste man kartofler, suppe, grød, rugbrød med fedt, sukker eller sirup på. I 1917 blev der oprettet endnu et Folkekøkken til bespisning af de mange ofre af krisen.

Det vrimlede med børn på gader, i baggårde og trappeopgange på Nørrebro. Mange af dem var syge.

Børnene blev sendt ned på havnen eller ud på jernbaneterrænet for at samle koks. Første verdenskrig ramte med arbejdsløshed, varemangel og rationering på mad.

Asyler og gadebander

På Nørrebro opstod de såkaldte asyler. De var forbeholdt enlige mødre, der måtte arbejde for at forsørge familien. Der var altid et sted, hvor man kunne lege.

Sørøvere, indianere, røvere, soldater, klatre i træer, trille med tøndebånd, lege gemmeleg og fange leg. Jo det var gang i lege.

Og i 1918 kom den første Flemming – bog.

Mange børn på Nørrebro var organiseret i gadebander. De kæmpede drabelig slag med andre gader og områder. Hjemme i gården opstod der et heraki. Det var absolut status, at være anfører for en bande.

Man kendte endnu ikke ordet mobning. Men den interne justits var brutal. Den var korporlig og præget af meget vold. Det var de svage børn, det gik ud over.

Spejderbevægelse er sagen

I 1922 skete der noget epokegørende. Opdragelsesanstalter kom til at hedde børnehjem, men pædagogikken var stort set det samme.

Den senere leder af nazipartiet Cay Lembcke udgav i 1923 bogen Forældrenes Bog. Her opfordrede han forældrene til at sende deres børn ud i naturen. Spejderbevægelsen var sagen. Men mange forældre mente dog ikke, at deres døtre skulle opdrages som drenge.

Ota og Richs

Og i 1924 begyndte Havremøllen at udsende Ota – bøgerne. Sådan en bog fik man udleveret, når man havde samlet 15 mærker.

Året efter sendte kaffetilsætnings – producenten Richs et dusin soldater i krig. Det vil sige, at det var små farvebilleder af soldater. Jo, mor blev overfaldet af poderne, når hun kom hjem med Richs.

Der var selvfølgelig et album, der skulle fyldes. 210 pakker skulle der til, for at fylde et helt album. Og sandelig efter anden verdenskrig var der Walt Disney billeder i pakkerne. Sorgens år var i 1968, da det sidste album udkom.

Tab af værdighed

På Nørrebro var der langt fra alle, der havde stemmeret. Var man på fattighjælp, var man ikke i stand til at tage vare på sig selv. Tab af denne værdighed varede helt til 1961. Endelig dette år fik fattighjælps – modtagere stemmeret.

Både kvinderne og tyendet havde fået stemmeret i 1915.

Og så begyndte man at danse på Nørrebro omkring 1930. Musikken kom nu ikke kun fra radioen. Nu kunne man også få grammofoner og grammofonplader.

Loven om bekæmpelse af sygelighed

Efterhånden havde man fået bugt med sygdomme som tuberkulose, den engelske syge og lungebetændelse. I 1937 havde man vedtaget Loven om Bekæmpelse af Sygelighed og Dødelig hed blandt Børn. Og dermed fik man sundhedsplejersker.

Oprettelsen af Børnenes Kontor sikrede blandt andet mange Nørrebrobørn en julegave.

Biograferne viste Mickey Mouse og Skipper Skræk. I 1937 kom den første tegnefilm i spillefilmslængde. Det var Snehvide.

På Nørrebro kæmpede detailhandlerne mod børnebander, der var på tyverijagt. For at træde ind i banden skulle man udføre tyverier.

Lægen måtte i fængsel

Den fantastiske børnebog Spøge Jørgen udkommer. I biografen henrykker Ib Schönberg, Familien Danmark i Panserbasse.

Doktor Leunbach mente, at den mest effektive måde at begrænse fattigdommen i de lavere sociale klasser, var børnebegrænsning.

Samme Leunbach røg i fængsel, fordi han spredte oplysninger om svangerskabsforebyggende metoder.

Illegal abort

Under besættelsen var gadebelysningen sat ud af drift. I hjemmene klarede man sig med dæmpet belysning, Der var mangel på alt. Næsten hele landbrugsproduktionen gik til tyskerne.

Fællesarealerne blev omdannet til køkkenhaver. Børnene samlede mågeæg. Det kunne være lige så godt som hønseæg.

Kjoler blev syet af faldskærmsrester. Mor tryllede med tøj fremstilling. Midt i det hele kom bogen, Palle alene i verden. Lidt senere fulgte Lille Sorte Sambo og Pippi Langstrømpe.

I 1945 skønnede man, at mellem 6.000 og 10.000 danske kvinder fik en illegal abort. Et besøg hos en kvaksalver kunne være en risikabel affære.

Illegal abort eller fosterdrab kunne straffes med to års fængsel. Men det blev nu yderst sjældent praktiseret af domstolene.

I 1928 var penicillinen opdaget, men først 13 år senere fandt man ud at anvende den. I begyndelsen var behandlingen så dyr, at folk over 60 år ikke blev behandlet med det nye lægemiddel.

De to a'er blev i 1948 udskiftet med bolle-å. En yderligere udfordring for skoleeleverne.

Med 1950'erne vandt det engelske sprog også indpas. I børnehaverne på Nørrebro sagde poderne Spajderman.

I 1952 ramte en polio landet. 6.000 blev smittet heraf 4.100 børn. Mange blev ramt af børnelammelser. Dette døjede man med resten af livet. 150 børn dør.

En mand med ben spjæt

Mor gik derhjemme. Pigerne havde sløjfer i fletningerne og Lille Per havde skrammer på knæene.

Elvis begejstrede med mærkelige ben spjæt i 1958. Hos de velhavende på Nørrebrogade var de første fjernsynsapparater dukket frem. Det var dog langt til nutidens fladskærm.

Jo og så var det også Tommy Steele. Det var ikke kun Fiskerpigens Sang og Hvide Måge.

Den moderne pædagogik mente nu, at det var sundt, hvis børn grisede sig til. Men de mente dog også, at tegneserier var skadelige for børn.

Søren og Mette dukker op

Skolebørn på Nørrebro måtte også terpe Søren og Mette. De første hefter udkom i 1954. Samme år så de første Lego klodser dagens lys. Nu var det ikke så mange børn på Nørrebro, der fik dette dyre legetøj.

I 1955 blev fysisk straf forbudt i de københavnske skoler, men det blev ikke rigtig håndhævet. Eftersidninger, lussinger og spanskrør var stadig almindelig.

Familiebutikker lukker

I 1960'erne kommer de nye supermarkeder. Nu kom der pludselig dåsemad og mælk i kartoner. Ikke alle butikker på Nørrebro kunne klare disse ændringer. Mange familiebutikker lukker.

Dameblade kom med opskrifter på hækede ponchoer og barnevognstæpper i patchwork. Nu kunne man tage på charterrejser. I radioen hørte mor og far Raquel Rastenni, Gitte og Farmand samt Louis Armstrong.

Køleskab og rigtige badeværelser fulgte. 68'er generationen tog afstand fra materialismen.

I 1965 var antallet af kvindelige studerende tredobbelt siden 1945. Og en klapvogn fik navneforandring til promenade vogn.

70 pct. af kvinder med børn var hjemmegående. 30 pct. af de gifte kvinder havde arbejde. Dette tal blev fordoblet gennem de næste 15 år.

Ingrid og Lillebror

Børnene spiste Cornflakes og Guldkorn. I skolen skulle man lige vende sig til den nye 13 – skala. I fjernsynet begejstrede Ingrid og Lillebror. Og så kom Cirkeline.

Lønmodtagerne fik fire ugers ferie og overarbejdsbetaling. Jordemødrene blev statsansatte.

Kollektiver er sagen

1970'erne indledtes med rød front og atomkraft nej tak. Generalstrejker og store 1. maj demonstrationer var normalt.

Islandske sweaters og lilla ble blev symboler. Mange forældre talte om indoktrinering. De ville ikke sende deres børn i institutioner anført af fanatiske hippier.

Man havde svært ved at skelne mellem rød og borgerlig indoktrinering. Der blev eksperimenteret i alternative leve – og boformer. Dyrkelse af fri sex var højeste mode.

Mellem 30.000 og 40.000 boede i kollektiver.

Sigrid Riese svarede på spørgsmål om børn. Rødstrømperne var aggressive og blodtørstige.

Påvirkningen og idoldyrkelsen fra USA var enorm. Samtidig blev der demonstreret mod den amerikanske imperialisme og krigen i Vietnam.

John Travolta fik de unge til at glemme alt om hungersnød, oliekrise og bilfri søndag.

60 pct. af alle ægteskaber gik i opløsning. 40.000 småbørn levede alene sammen med mor.

De mandlige lærer dik fuldskæg.

Christiania pøg sanering

En gruppe unge flyttede i 1971 ind på en nedlagt kasserne. Christiania var født.

På Nørrebro var der dømt bulldozer sanering. Beboerne betragtede saneringen som fuldstændig planløst. De kæmpede for deres rettigheder. Røde Rose opstod, men myndighederne viste ringe forståelse for denne gruppe.

Fattigfirserne med farvefjernsyn indfandt sig. Børnene fik mad hver dag. Grafitti fik sit store gennembrud. Snart prægede BZ – bevægelsen Nørrebro og resten af byen.

Ritt Bjerregaard var blevet fyret som socialminister i 1978. Ingen vidste dengang, at han skulle blive overborgmester.

Gummi – Tarzan gav håb for undertrykte børn. En ultraliberal præsident importeret fra filmindustrien, Ronald Reagan dyrkede koldkrigsfjenden, Sovjet.

Børnene betalte prisen for, at far og mor ikke var tilgængelig i ret mange timer i døgnet. Og i pjecer fra det offentlige fik de at vide, at når børn var 7 – 8 måneder kunne man forsøge at sætte dem på pøtte.

BZ og tåregas

En ny gruppe børn dukker op i begyndelsen af 1980'erne. De er aggressive, ukoncentrerede, destruktive og asociale. De hører ikke efter og forstår ikke en kollektiv besked.

SSP – arbejde bliver moderne. Hver 10. elev, der kom på efterskole var hjulpet af bistandsloven.

Bz'erne dominerede Nørrebro. De besatte huse og kastede brosten, mursten og wc – kummer efter politiet. Disse svarede igen med tørre tærsk og tåregas.

BZ'erne blev udråbt som bøller og bisser.

Børn blev født kompetent

I 1995 udkom Det kompetente barn. Bogen fastslog, at man ikke behøvede at opdrage børn. De fødes kompetent. Mobiltelefon blev hvermandseje og Internettet åbnede nye horisonter.